

1. Įvadas

Įgyvendinant 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/625 dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuri vykdoma siekiant užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 999/2001, (EB) Nr. 396/2005, (EB) Nr. 1069/2009, (EB) Nr. 1107/2009, (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. 652/2014, (ES) 2016/429 ir (ES) 2016/2031, Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1/2005 ir (EB) Nr. 1099/2009 bei Tarybos direktyvos 98/58/EB, 1999/74/EB, 2007/43/EB, 2008/119/EB ir 2008/120/EB, ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 854/2004 ir (EB) Nr. 882/2004, Tarybos direktyvos 89/608/EEB, 89/662/EEB, 90/425/EEB, 91/496/EEB, 96/23/EB, 96/93/EB ir 97/78/EB bei Tarybos sprendimas 92/438/EEB (Oficialios kontrolės reglamentas) (toliau – 2017/625 Oficialios kontrolės reglamentas) nuostatas, įskaitant nuostatas, reglamentuojančias oficialiąją kontrolę ir kitą oficialiąją veiklą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1237 „Dėl Reglamento (ES) Nr. 2017/625 įgyvendinimo“¹ (toliau – LR Vyriausybės nutarimas) **paskirtos šios kompetentingos institucijos:**

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija (toliau – ŽŪM)

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT),

Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – VATŽŪM),

ŽŪM įsteigta **kontrolės institucija**, Viešojo įstaiga „Ekoagros“.

Vyriausybės nutarimu taip pat paskirtos **nacionalinės etaloninės laboratorijos** Lietuvos Respublikoje vykdyti (ES) 2017/625 Oficialios kontrolės reglamento 101 straipsnyje nustatytas funkcijas ir užduotis:

Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas (toliau – NMVRVI),

Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija (toliau – NVSPL),

VATŽŪM Fitosanitarinių tyrimų laboratorija (skyrius) (toliau – FTLS).

LR Vyriausybės nutarimu paskirtų kompetentingų institucijų veiklos tikslai ir pasiekimo rodikliai, įskaitant ir su oficialios kontrolės vykdymu susietus uždavinius, detalai aprašyti Lietuvos Respublikos 2022–2024 m. daugiamečiame nacionaliniame kontrolės plane (toliau – 2022–2024 m. DNKP)². 2022–2024 m. DNKP taip pat atitinka kompetentingų institucijų strateginius ir metinius veiklos planus, parengtus vadovaujantis Strateginio planavimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Lietuvos Respublikos strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ nuostatomis.

ŽŪM. *LR Vyriausybės nutarimu ŽŪM yra paskirta kompetentinga institucija 2017/625 Oficialios kontrolės reglamento 1 straipsnio 2 dalies i punkte nustatytoje srityse, organizuoti ir oficialią kontrolę vykdančių kompetentingų institucijų ir kontrolės institucijos auditui Reglamento 1 straipsnio 2 dalies i punkte nustatytoje srityse atlikti. Vėliau „Ekoagros“ (kontrolės institucija) –*

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1237 „Dėl Reglamento (ES) Nr. 2017/625 įgyvendinimo“ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/338fbc741cdd11eaa4fcd735b57421/asr>

² 2022–2024 m. DNKP yra viešai paskelbtas:

<https://vmvt.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/vieningi-integruoti-daugiameciai-nacionaliniai-kontrolės-planai/>

oficialiai kontrolei atlikti Reglamento 1 straipsnio 2 dalies i punkte nustatytoje ekologinės gamybos srityje

ŽŪM ir VŠĮ „Ekoagros“ informaciją pateikė Ekologinio ūkininkavimo informacinėje sistemoje (OFIS) 5 lentelėje „Veiksmai ir priemonės, kurių per ataskaitinius metus ėmėsi kompetentinga institucija, siekdama užtikrinti kontrolės institucijų / kontrolės įstaigų vykdomos oficialios kontrolės veiksmingumą“, todėl, užtikrinant Europos Komisijos pranešime (2021/C 507/1) dėl gairių dokumento dėl to, kaip pildyti standartinės pavyzdinės formos, pateiktos Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2019/723 priede, 9 skirsnį, 8 punkto nuostatų vykdymą, nebepildyta speciali forma, skirta teikti kompiuterizuotos oficialios kontrolės informacijos valdymo sistemos („Annual Reporting on Official Controls“) metinės ataskaitos I daliai.

Išsami kompetentingų institucijų pasiektų veiklos tikslų vertinimo kriterijų reikšmių už 2024 m. ataskaita pateikiama lentelėje „1 p. 2 priedas“.

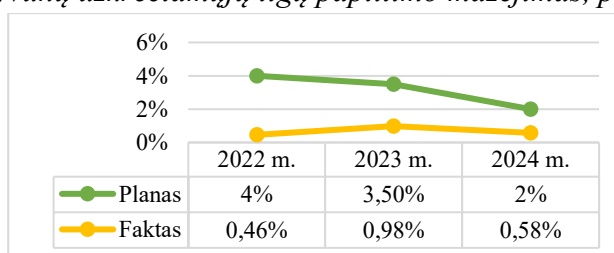
VMVT. LR Vyriausybės nutarimu VMVT yra paskirta kompetentinga institucija 2017/625 Oficialios kontrolės reglamento 1 straipsnio 2 dalies a, b, c, d, e, f, j punktuose nustatytoje srityse ir i punkte nustatytoje ekologiškų produktų ženklinimo (išskyrus augalų dauginamosios medžiagos ženklinimą) srityje.

Siekiant užsibrėžtų veiklos tikslų, 2024 m. VMVT įgyvendino jos kompetencijai priskirtų sričių valstybinės kontrolės, mėginių atrinkimo planus, vykdė stebėsenos programas ir veiksmus, orientuotus į pažeidimų prevenciją ir geresnį teisinio reglamentavimo taikymą. Valstybinę maisto ir veterinarinę kontrolę 2024 m. VMVT vykdė iš viso 96043 ūkio subjektuose, kuriuose iš viso atliko 15841 patikrinimų, iš jų 43 proc. sudarė neplaniniai patikrinimai, reaguojant į gautus pranešimus ar kilus įtarimams dėl galimų pažeidimų.

2024 m. gyvūnų užkrečiamųjų ligų situacijos stebėjimas ir reagavimas į kylančias rizikas ar naujus ligų protrūkius išliko vienu svarbiausių Tarnybos prioritetų. Gyvūnų užkrečiamųjų ligų epidemiologinė situacija buvo nuolat stebima tiek Lietuvoje, tiek kaimyninėse Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėse narėse, tiek kitose šalyse.

Vertinant kaupiamus duomenis apie gyvūnų užkrečiamųjų ligų pasireiškimą ir paplitimą šalyje, VMVT veiklos tikslo poveikio rodiklio *Gyvūnų užkrečiamųjų ligų paplitimo mažėjimas, proc.* reikšmė pasiekta ir viršijo Strateginiame veikos plane numatytą siektiną šio rodiklio reikšmę. Teigiamą pokytį lėmė tai, kad praėjusiais metais pavyko išvengti užkrečiamųjų ligų protrūkių stambiuose kiaulių ar paukščių laikymo ūkiuose. 2024 m. fiksuoti tik 8 afrikinio kiaulių maro (toliau – AKM) židiniai mažuose, neversliniuose kiaulių ūkiuose. Galima teigti, kad bendra šalies epizootinė padėtis išliko stabili, o rizikos, susijusios su gyvūnų užkrečiamosiomis ligomis, buvo valdomos tinkamai.

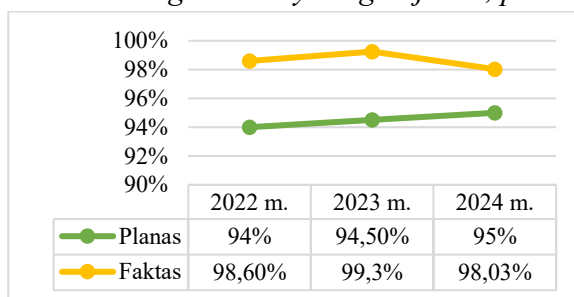
Gyvūnų užkrečiamųjų ligų paplitimo mažėjimas, proc.

Maisto kokybės ir saugos užtikrinimas išlieka svarbiausia vertybe Tarnybos veikloje, siekiant apsaugoti vartotojus, prisidėti stiprinant visuomenės sveikatą ir užtikrinant tvarių maisto gamybos grandinių plėtrą. Todėl maisto kokybės ir saugos lygis šalyje buvo nuolat stebimas, analizuojama Tarnybos ir kitų institucijų kaupiama informacija apie per maistą plintančių ligų protrūkius. Taip pat analizuojama ES institucijų platinama mokslinio rizikos vertinimo ir oficialios kontrolės informacija apie maisto saugos lygį ir kylančius pavojus maisto saugai ES ir pasaulyje.

Antruoju veiklos tikslo poveikio rodikliu *Maisto saugos ir kokybės gerėjimas, proc.* buvo siekiama stebėti didžiausią riziką keliančių veiksnių (įvairių teršalų liekanų ir mikrobinių patogenų) įtaką bendrai maisto ir su maistu besiliečiančių gaminių ir medžiagų saugai, taikyti efektyvius koregavimo veiksmus ir prevencijos priemones. Išanalizavus 2024 m. atliktų laboratorinių tyrimų rezultatus, galima teigti, kad faktinė rodiklio reikšmė atitinka planuotą (fiksiuotas nereikšmingas (1,27 proc.) planuotos reikšmės sumažėjimas (neigiamas pokytis) lyginant su 2023 m.).

Maisto saugos ir kokybės gerėjimas, proc.

Įvertinus poveikio rodiklių „Gyvūnų užkrečiamųjų ligų paplitimo mažėjimas, proc.“ ir „Maisto saugos ir kokybės gerėjimas, proc.“ reikšmes ir tęstinių uždavinių „Siekti išlaikyti aukštą gyvūnų gerovės ir sveikatos lygį, išvengti gyvūnų užkrečiamųjų ligų“ ir „Stiprinti visuomenės sveikatą, išlaikant aukštą maisto ir su maistu besiliečiančių medžiagų saugos lygį, plečiantis tvarioms maisto gamybos sistemoms“ priemonių pagrindinius rezultatus, 2024 m. VMVT veiklos tikslas buvo pasiektas - VMVT strateginio veiklos plano rodiklių įgyvendinimas siekė 95 proc. (Pilnai pasiektos ar viršytos 61 rodiklių (iš 76) planuotos reikšmės).

VATŽŪM. Remiantis 2021 m. oficialios kontrolės rezultatais, pasirengtą fitosanitarinių tikrinimų dėl karantininių kenkėjų plitimo kontrolės 2022 m. planą siekta įgyvendinti 95 %. Faktiškai šių patikrinimų planas įgyvendintas sėkmingiau, nei buvo prognozuojama – atlikta 96,3 % planuotų patikrinimų. Dažniausiai 2022 m. oficialios kontrolės patikrinimai buvo neatlikti ūkio subjektams suskubus nutraukti veiklą anksčiau, nei buvo numatyta atlikti oficialios kontrolės patikrinimą. Pastaroji priežastis taip pat lėmė, kad oficialiosios fitosanitarinės kontrolės 2023 m. planas iš esmės įgyvendintas planuota apimtimi – 94 % (fitosanitarinių tikrinimų dėl karantininių kenkėjų plitimo kontrolės 2023 m. planą siekta įgyvendinti 95 %). Reikšminga aplinkybe didesniame nuokrypiui pasireikšti taip pat buvo tai, jog fitosanitarinių tikrinimų dėl karantininių kenkėjų plitimo kontrolės 2023 m. plane buvo numatyta patikrinti 17 % daugiau ūkio subjektų, nei pagal fitosanitarinių patikrinimų 2022 m. planą, tam skiriant tiek pat žmogiškųjų išteklių. 2024 m. planas įgyvendintas planuota apimtimi – 95,3 % (fitosanitarinių tikrinimų dėl karantininių kenkėjų plitimo kontrolės 2024 m. planą siekta įgyvendinti 95 %). 2024 m. reikšmę pavyko įvykdyti, nes neatsirado reikšmingų kliūčių (pvz., ūkio subjektų veiklos nutraukimas iki suplanuoto patikrinimo atlikimo) atlikti suplanuotus priežiūros veiksmus.

Siekiant tausescnio augalų apsaugos produktų naudojimo ir mažesnės su tuo susijusios rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai, 2024 m. planuotus augalų apsaugos produktų naudotojų patikrinimus ir ūkio subjektų konsultavimą patikrinimų metu, siekta įgyvendinti 96 % (2023 m. – 96, 2022 m. – 96 %), faktiškai šių patikrinimų planas įgyvendintas 82 % (2023 m. – 75 %, 2022 m. – 79 %). Vertinimo kriterijaus reikšmė nepasiekta, tačiau 2024 m. situacija nežymiai pagerėjo skiriant didesnę dėmesį ūkio subjektų veiklos rizikos vertinimui rengiant planus. Svarbu paminėti ir tai, jog vis dar pasitaikė atvejų, kai ūkio subjektai nevykdė veiklos arba tikrinimo metais ją nutraukė. 2022–2023 m. planuotos reikšmės nepavyko įgyvendinti, nes nustatyta dalis ūkio subjektų, nevykdančių augalų apsaugos produktų naudojimo veiklos (surašyti tarnybiniai pranešimai ar Tikrinimo dėl augalų apsaugos produktų išvados).

Vykdamt dauginamosios medžiagos siuntų stebescną 2024 m. suplanuota paimti 11, paimta 13 mėginių iš dauginamosios medžiagos siuntų (2022–2023 m. buvo suplanuota paimti ir paimta po 11 mėginių iš Lietuvos rinkoje esančių dauginamosios medžiagos siuntų), iš jų 2024 m. 2 mėginiai (2023 m. – 2, 2022 m. – 1) buvo paimti iš dauginamosios medžiagos siuntų, įvežtų iš trečiosios šalies, galimai genetinei modifikacijai nustatyti. Atlikus laboratorinius genetinės modifikacijos tyrimus NMVRVI, P35S, Tnos, CTP2-CP4EPSPS, PFMV, Pat, Bar genetinių elementų nerasta. 2022–2023 m. siekta įgyvendinti 100 %, faktiškai planas įgyvendintas 100 %. 2024 m. siekta taip pat įgyvendinti 100 %, tačiau faktiškai planas įgyvendintas 118 %.